Четвъртък, 19 декември 2019 г.

P9_TA(2019)0108

Руският закон за „чуждестранните агенти“

Резолюция на Европейския парламент от 19 декември 2019 г. относно руския закон за „чуждестранните агенти“ (2019/2982(RSP))

(2021/C 255/09)

Европейският парламент,

— като взе предвид предишните си резолюции относно Русия и отношенията между ЕС и Русия,

— като взе предвид изявленията на говорителя на Европейската служба за външна дейност (ЕСВД) от 23 ноември 2019 г. относно измененията на Закона за „чуждестранните агенти“ в Руската федерация и от 26 ноември 2017 г. относно руския закон, допускащ регистрацията на чуждестранни медии като „чуждестранни агенти“,

— като взе предвид изявлението от 11 декември 2019 г. на делегацията на ЕС в Съвета на Европа относно изменения на Закона за „чуждестранните агенти“ в Руската федерация,

— като взе предвид Всеобщата декларация за правата на човека, и по-специално член 19 от нея относно правото на свобода на мнение и на изразяване и член 20 от нея относно правото на свобода на мирни събрания и на сдружаване,

— като взе предвид Декларацията на Организацията на обединените нации относно защитниците на правата на човека, и по-специално член 13 от нея относно свободата на сдружаване,

— като взе предвид Международния пакт за граждански и политически права (МПГПП), и по-специално член 22 от него относно свободата на сдружаване,

— като взе предвид Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (Европейска конвенция за правата на човека),

— като взе предвид Европейската конвенция за правата на човека и протоколите към нея, и по-специално член 10 относно правото на свобода на изразяване на мнение и член 11 относно правото на свобода на събрания и на сдружаване,

— като взе предвид насоките на Европейския съюз относно защитниците на правата на човека,

— като взе предвид Конституцията на Руската федерация, и по-специално глава 2 от нея относно правата и свободите на гражданите,

— като взе предвид изявлението от 20 ноември 2019 г. на представителя на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) за свободата на медиите,

— като взе предвид становището на комисаря на Съвета на Европа по правата на човека от 15 юли 2013 г. относно „Законодателството на Руската федерация относно нетърговските организации предвид стандартите на Съвета на Европа“ и неговото актуализирано становище относно „Законодателството и практиката в Руската федерация относно нетърговските организации предвид стандартите на Съвета на Европа: актуализирана версия“, публикувано на 9 юли 2015 г.,

— като взе предвид становището от 27 юни 2014 г. на Европейската комисия за демокрация чрез право (Венецианската комисия) относно Федералния закон за нетърговските организации („Закон за чуждестранните агенти“), становището от 13 юни 2016 г. относно руския Федерален закон № 129-FZ (относно нежеланите дейности на чуждестранни и международни неправителствени организации) и доклада на Венецианската комисия от 18 март 2019 г. относно финансирането на сдруженията,

— като взе предвид член 144, параграф 5 и член 132, параграф 4 от своя Правилник за дейността,

А. като има предвид, че правата на свобода на мисълта и на словото, на сдружаване и на мирни събрания са залегнали в Конституцията на Руската федерация;

Б. като има предвид, че Руската федерация е подписала Всеобщата декларация за правата на човека и Европейската конвенция за правата на човека и е член на Съвета на Европа, и следователно се е ангажирала с международните стандарти и принципи, уреждащи принципите на правовата държава, правата на човека и основните свободи;

В. като има предвид, че през юли 2012 г. руският парламент прие Закон за „чуждестранните агенти“, според който от руските неправителствени организации се изисква да се регистрират в Министерството на правосъдието на Руската федерация като „организации, изпълняващи функциите на чуждестранни агенти“, ако получават чуждестранно финансиране и участват в дейности, които неясно са описани като „политически дейности“; като има предвид, че през юни 2014 г. законът беше изменен, за да даде възможност на Министерството на правосъдието по своя собствена инициатива да регистрира НПО като „чуждестранни агенти“; като има предвид, че през ноември 2017 г. обхватът на закона беше разширен, за да бъде наложено използването на квалификацията „чуждестранни агенти“ на всички чуждестранни медии, получаващи, пряко или непряко, чуждестранно финансиране;

Г. като има предвид, че последните изменения на Закона за „чуждестранните агенти“, разширяващи статута на „чуждестранни агенти“, така че да включва и частни лица, включително блогъри и независими журналисти, бяха одобрени от руския парламент на 21 ноември 2019 г. и бяха подписани като закон на 2 декември 2019 г. от президента Владимир Путин; като има предвид, че законът налага специфични изисквания за регистриране, осчетоводяване и квалифициране на публикациите и неспазването му се превръща в престъпление, с възможност за санкциониране с тежки административни глоби или лишаване от свобода до две години;

Д. като има предвид, че съгласно този закон руските и чуждестранните граждани, които работят със или разпространяват съдържание на новинарски агенции, квалифицирани като „чуждестранни агенти“, ще бъдат обявявани за „чуждестранни агенти“, като това потенциално ще дискредитира журналистите, техните източници или дори онези, които споделят материали в социалните мрежи, като ги заклеймява като „чуждестранни агенти“ и би могло да доведе до автоцензура, като ги обезкуражи не само да публикуват, но и да споделят публикации;

Е. като има предвид, че руският Закон за „чуждестранните агенти“ нарушава Европейската конвенция за правата на човека, международното споразумение на Съвета на Европа, което защитава, наред с другото, свободата на словото и на медиите; като има предвид, че следователно Русия не изпълнява своите задължения като член на Съвета на Европа; като има предвид, че комисарят на Съвета на Европа по правата на човека счита, че този закон е несъвместим с международните и европейските стандарти в областта на правата на човека; като има предвид, че Законът за „чуждестранните агенти“ нарушава ангажиментите на Русия като член на ОССЕ и като страна, подписала Всеобщата декларация за правата на човека; като има предвид, че ЕС очаква от Руската федерация, като постоянен член на Съвета за сигурност на ООН, да спазва изцяло международните ангажименти, които е поела;

Ж. като има предвид, че редица организации за защита на правата на човека и неправителствени организации, като „Амнести Интернешънъл“ и „Хюман Райтс Уоч“, считат, че измененият закон ще окаже отрицателно въздействие върху вече ограничаващата среда за независимата журналистика в Русия, като допълнително ще подкопае свободата на изразяване на мнение; като има предвид, че качествените медии, независими от правителствените или проправителствените структури, които работят с много руски кореспонденти в цялата страна и често са единственият източник на надеждна информация и алтернатива на държавните медии в отдалечените региони, попадат в обхвата на закона, като по този начин се възпрепятства тяхната работа и, следователно, достъпът до безпристрастно медийно отразяване;

З. като има предвид, че законодателните ограничения и целенасоченото наказателно преследване по силата на Закона за „чуждестранните агенти“ в Русия през последните месеци приемат по-репресивни форми, което води до ограничения на достъпа на медиите и на гражданското общество до независимо финансиране, накърняване на репутацията им и възпрепятстване на дейността им, като по този начин се ограничава упражняването на основните свободи и се намалява пространството за независими лица и дисиденти в Русия;

И. като има предвид, че Законът за „чуждестранните агенти“ е част от по-широка кампания за потушаване на несъгласието, опозицията и гражданското общество в цяла Русия; като има предвид, че пространството за независимото гражданско общество на Русия намалява и става възможно засиленото присъствие на създадени от правителството неправителствени организации (СПНПО), които не са независими; като има предвид, че руското правителство използва СПНПО, за да популяризира своите собствени политики, като в същото време поддържа привидност за независимо гражданско общество;

Четвъртък, 19 декември 2019 г.

Й. като има предвид, че досега законът е бил насочен предимно към НПО; като има предвид, че по този закон за „чуждестранни агенти“ се считат около 80 НПО, включително на практика всички водещи НПО в областта на правата на човека в Русия; като има предвид, че 49 руски НПО са внесли жалби пред Европейския съд по правата на човека с аргумента, че Законът за „чуждестранните агенти“ нарушава няколко права на човека, включително правата на свобода на изразяване на мнение и на сдружаване, и протестират срещу качеството на закона и факта, че са преследвани, тъй като не са се регистрирали като „чуждестранни агенти“, а така също и срещу прекомерния държавен контрол;

К. като има предвид, че десетки организации, работещи по екологични въпроси, от 2014 г. насам насилствено са поставени в списъка на „чуждестранните агенти“ въпреки решението на Конституционния съд на Русия, което изрично изключва екологичните групи от обхвата на този закон; като има предвид, че много от засегнатите групи са били принудени да прекратят дейността си, за да не бъдат квалифицирани като „чуждестранни агенти“, или поради невъзможност да платят глобите;

Л. като има предвид, че през последното десетилетие се наблюдава тревожна световна тенденция все по-голям брой държави да въвеждат и използват закони за намеса в правото на свобода на изразяване на мнение, което включва свободата на получаване и разпространяване на информация и идеи без намеса на публичните органи и независимо от граници, както и свободата на събиране и сдружаване, като има предвид, че подобни закони възпрепятстват работата на организациите на гражданското общество и на отделни лица;

М. като има предвид, че в няколко свои решения Европейският съд по правата на човека подчертава, че ролята на обществен страж, упражнявана от НПО, е от съществено значение за демократичното общество и е подобна по значение на ролята на медиите;

Н. като има предвид, че законната цел за гарантиране на прозрачността на НПО, които получават финансиране от чужбина, не може да оправдае мерки, които ограничават дейността на НПО, работещи в областта на демокрацията, правата на човека и принципите на правовата държава;

1. призовава руските органи незабавно да отменят Закона за „чуждестранните агенти“ и да приведат действащото законодателство в съответствие с конституцията и задълженията на Русия съгласно международното право; настоятелно призовава Руската федерация да спре да създава умишлено атмосфера, която е враждебна към гражданското общество, и съответно да осъди използването на Закона за „чуждестранните агенти“ като средство за тормоз и потискане на организациите на гражданското общество, които сътрудничат с международни донори или изразяват политически възгледи;

2. осъжда неотдавна одобрените изменения на Закона за „чуждестранните агенти“, които значително разширяват обхвата му и които ще предоставят възможност отделни лица да бъдат заклеймявани като „чуждестранни агенти“, като по този начин се нарушават техните права на човека, по-специално свободата на изразяване на мнение и свободата на сдружаване, и правата им като граждани, като се ограничават тяхната ангажираност и техният принос към руското гражданско общество и вследствие на заклеймяването им се излага на риск личната ми безопасност;

3. осъжда непрестанните усилия на руските органи да ограничават — онлайн и офлайн — дебатите, както и независимата журналистика; припомня на руските органи, че свободата на словото е основно право на човека, което укрепва всички други права на човека и предоставя възможност на обществото да се развива и да постига напредък; призовава Руската федерация да признае положителния принос на жизненото и активно гражданско общество за състоянието на демокрацията и на обществото;

4. счита, че този закон и прекомерното използване на глоби и съдебни спогодби, насочени срещу медиите, организациите за защита на правата на човека и гражданското общество, имат конкретно за цел да ги принудят да използват голяма част от ресурсите си за плащането на глоби и хонорари за съдебна защита и по този начин да ограничат свободата на изразяване на мнение; изразява дълбока загриженост във връзка с нападенията срещу организации и лица, защитаващи правата на човека, което допринася допълнително за влошаването на положението с правата на човека в Русия; осъжда, наред с другото, закриването на движението „За правата на човека“, което е от историческо значение;

5. изразява своята загриженост във връзка с риска от избирателно прилагане на този закон спрямо конкретни лица, по-специално независими журналисти и представители на политическата опозиция, поради липсата на ясни критерии, както и поради правната несигурност по отношение на основанията и последиците от прилагането му спрямо обикновените граждани; призовава руските органи да създадат рамка за дейностите на нетърговските организации (НПО), която да е ясна, съгласувана и последователна и да е в съответствие с европейските и международните стандарти, по-специално чрез използване на ясни определения, като се избягва употребата на заклеймяващи изразикато „чуждестранни агенти“ или дискриминационни правни разпоредби, свързани с източниците на финансиране, и чрез предотвратяване на наказателното преследване на НПО, медии и блогъри или отделни лица, извършващи дейности за НПО или медии; изразява своята

загриженост относно изместването на независими организации на гражданското общество от неправителствени организации, създадени от правителството; отбелязва със загриженост по-конкретно ситуацията във връзка с Анастасия Шевченко в Ростов на Дон;

6. категорично се противопоставя на методите на руските органи, чрез които държавната власт се използва за потискане на свободата на изразяване на мнение и свободата на словото и съответно за насаждане на страх в обществото; призовава руските органи да подкрепят безпристрастността на медиите, включително на медиите, които са собственост на руски държавни дружества, и да подобрят безопасността и работната среда на журналистите в Русия, включително като подкрепят развитието на техните професионални умения чрез използване на съществуващите международни програми; подчертава необходимостта да се гарантират ефикасни процедури за правна защита на журналистите, чиято свобода на работа е била застрашена, с цел да се избегне автоцензурата;

7. приветства всички лица и организации, които продължават да извършват своята законна и мирна дейност в областта на правата на човека, въпреки че са обект на репресии, и изразява своята подкрепа за тях; настоятелно призовава руските органи да преустановят тормоза, сплашването и атаките, насочени срещу гражданското общество, медиите, както и срещу организациите и лицата, защитаващи правата на човека; осъжда факта, че руските органи не защитават тези лица и организации от атаките, тормоза и сплашването от страна на трети лица или не разследват безпристрастно подобни атаки срещу тях;

8. отбелязва, че руският регистър на медиите — чуждестранни агенти, съдържа 10 медии, като всички те са свързани или с радио „Свободна Европа“, или с „Гласът на Америка“; припомня, че руското правителство отправи критики към чуждестранни медии за това, че са отразили демонстрациите в страната;

9. очаква заместник-председателят на Комисията/върховен представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, Съветът и Комисията да изразят своите опасения относно Закона за „чуждестранните агенти“ в своите контакти и комуникации и на своите срещи с руските представители, включително на най-високо равнище, и отправя искане към тях да докладват пред Парламента относно своя обмен на мнения с руските органи;

10. отново отправя своя призив към Комисията, ЕСВД и държавите членки да продължат да следят отблизо положението с правата на човека в Руската федерация и призовава делегацията на ЕС в Русия и посолствата на държавите членки да продължат да следят съдебните процеси срещу организации на гражданското общество и активисти; освен това призовава върховния представител/заместник-председател и ЕСВД да гарантират, че в комуникациите си с руските органи ще повдигат въпроси относно случаите на лица, преследвани по политически причини, както и че от руските представители официално ще се изисква да отговарят в тези случаи; отправя искане към върховния представител/заместник-председател и ЕСВД да докладват пред Парламента за своя обмен на мнения с руските органи;

11. призовава заместник-председателя на Комисията/върховен представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност да направи всичко възможно, за да подкрепи гражданското общество, което насърчава демократичните ценности, принципите на правовата държава, основните свободи и правата на човека в Русия, и да укрепи междуличностните контакти с гражданите на Русия;

12. отправя искане към държавите — членки на ЕС, да повдигат въпроса за Закона за „чуждестранните агенти“ в рамките на институциите на Съвета на Европа, и най-вече в Комитета на министрите и в Парламентарната асамблея на Съвета на Европа; отправя искане към Венецианската комисия да разгледа изменения закон за „чуждестранните агенти“ с цел да формулира правно становище и подходящи препоръки; призовава руските органи да приложат изцяло всички препоръки на Венецианската комисия на Съвета на Европа в съответствие с международните задължения на Русия в това отношение; призовава също така държавите — членки на ЕС, да оказват постоянен натиск върху руските органи в рамките на форумите на ОССЕ с оглед на спазването на нормите на ОССЕ в областта на правата на човека, демокрацията, принципите на правовата държава и независимостта на съдебната власт;

13. насърчава ЕС да продължи да призовава Русия да отмени или измени всички закони, които не са съвместими с международните стандарти; призовава върховния представител/заместник-председател да изготви нова всеобхватна стратегия на ЕС по отношение на Русия, насочена към укрепване на мира и стабилността; отново потвърждава, че всеки диалог следва да се основава на строги принципи, включително зачитане на международното право и териториалната цялост на съседните на Русия държави; подчертава, че санкциите срещу Русия могат да бъдат отменени единствено когато Русия започне да спазва изцяло своите задължения;

14. възлага на своя председател да предаде настоящата резолюция на заместник-председателя на Комисията/върховен представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, на Съвета, на Комисията, на правителствата и парламентите на държавите членки, на Съвета на Европа, на Върховния комисар по правата на човека на ООН, на ОССЕ, както и на президента, правителството и парламента на Руската федерация.